DISPUTATIO PRIMA.

De Corpore Simplici.

1 *STatuimus subjectum horum librorum corpus simplex tam secundum virtualem continentiam, quàm secundum potentialem, idcirco prima disputatio erit de ipso simplici corpore ejus naturam, quidditatem, & passiones investigando, insuper quæ omnibus simplicibus corporibus conveniunt simul sumptis, quomodo mundum constituunt, ut diximus in proœm. quæst.*

QUÆSTIO PRIMA.

Quid sit corpus simplex, & quotuplex: ubi de Mundi unitate.

2 ALiqui naturam corporis simplicis explicant per carentiam compositionis ex materia, & forma. Alii per carentiam compositionis ex aliis prioribus corporibus. Alii à posteriori ipsam explicant per esse principium simplicis motus, sicut enim corpus naturale in communi est, quod habet naturam in communi, quæ principium est motus in communi, ita corpus simplex ex natura simplici constabit, quæ scilicet principium est simplicis motus.

Differunt tamen in explicatione motus simplicis, nam Zab. lib. 2. de motu gravium, & levium cap. 9. asserit motum simplicem esse, qui super lineam physicè simplicem fit, motum mixtum, qui super lineam physicè mixtam, linea physicè simplex per ipsum est, quæ vel est ad centrum universi, vel à centro ad circumferentiam directè, itaut non declinet ad latera cœli, nec ipsi secundùm extremitates correspondeat aliqua pars cœlestis circumferentiæ, vel tandem est circa centrum universi, itaut secundùm omnes partes æquè distet à centro, è contra linea physicè mixta erit quælibet alia; unde motus sagittæ, esti fieret secundùm lineam rectam, quia tamen ista linea aliqualiter declinat ad latera cœli, neque una linea à centro ad circumferentiam transiens per extremitates lineæ motus istius sagittæ dici potest, sed necessario duæ lineæ duci debebunt, quæ non ad idem punctum circumferentiæ terminabuntur, sed ad diversa, erit motus mixtus; Similiter motus sphærarum excentricarum, quæ scilicet aliud centrum habent ab universo, ut explicabimus disp. seq. & Epicyclorum erunt mixti motus, eo quia non fiunt circa medium mundi secundùm æqualem partium distantiam.

3 Circa numerum simplicium corporum plures fuerunt Veterum Philosophorum opiniones, ut refert Arist. 3. de cœlo cap. 3. Opinio tamen ipsius est, quod quinque sint simplicia corpora scilicet cœlum, ignis, aer, aqua, & terra, ut patet ex cap. cit. & seq. & 4. de cœlo, ita tamen quod nec de facto, nec de possibili alia possint simplicia corpora reperiri, sive ejusdem, sive diversæ speciei alios mundos constituentia, ita 1. de cœlo cap. 4. & 5. ut vidimus in expositione textus; quam sententiam, referente Vvaldense c. 10. doctrinæ antiquæ fide secuti sunt Vviclephus, & Abaylardus hæretici. Communis opinio Catholicorum est de factounum tantum mundum esse, nec alia simplicia corpora reperiri; de possibili verò posse numero & specie multiplicari. Hanc tamen communem opinionem limitat Ruvius de cœlo tract. de mundo qu. 2. dicens, non posse dari alia simplicia corpora sive numero, sive specie diversa, quæ aliam speciem humanam contineant, quia nequit, ait ipse, alius homo specie distinctus ab isto reperiri.

ARTICULUS I.

Ostenditur quidditas corporis simplicis in communi.

4 DIcimus quidditatem simplicis corporis explicari posse à priori, & à posteriori, à priori illud erit corpus simplex, quod non resolvitur in alia propria corpora, quæ in ipso aliquo modo contineantur, & ad sui constitutionem præsupponantur, sicut præexigit corpus mixtum; à posteriori explicatur per habere per se primò naturam simplicem, quæ sit principium simplicis motus: simplex autem motus est, qui fit per lineam simplicem, sive rectam, sive circularem, & à principio intrinseco provenit ad illum motum determinato; & è contra mixtus motus erit, vel qui fit per lineam ex recta, & circulari mixtam, vel à principio intrinseco provenit indeterminato, si de motibus naturalibus simplici, & mixto loquamur. Explicantur, & probantur singula; & primò quod à priori rectè explicetur essentia simplicis corporis per non resolvi in alia priora corpora, &c. habetur ex Arist. multis in locis præcipuè 3. cœli à tex. 30. & 2. de gen. à text. 46. ubi per hoc mixta ab elementis distinguit; & patet, si enim corpus mixtum est illud, quod per mixtionem fit, ad quam concurrunt miscibilia, quæ sunt corpora aliqua adinvicem permixta, & desinentia in generatione mixtorum formaliter, sed virtualiter in illis permanentia, ut dicemus in lib. de gen. sequitur, quod corpus simplex mixto oppositum erit, quod per talem mixtionem non fit, neque aliud corpus aliqualiter se continet, sive postea sit ingenerabile, ut est cœlum in sententia Arist. sive generabile per simplicem generationem, ut elementa.

5 Secundùm quod à posteriori explicetur rectè per habere principium per se primò simplicis motus, est Arist. 1. de cœlo tex. 7. & seq. & 3. cœli text. 35. ubi per hoc definit corpus simplex, ipsumque à mixto distinguit, addidimus tamen ly *per se primò*, quia etiam mixta aliquando simplici motu moventur, habentque intrinsecum principium talis motus, ut cum lapis movetur deorsum; non enim est vera Svessiani opinio negantis istos motus simplices esse; nam Aristoteles cit. & 4. cœli 28. 29. & à tex. 42. expresè concedit gravia, & levia simplici motu moveri, & eodem ferè modo lapis, & terra tendunt deorsum. Verum motus iste mixtis corporibus per se primò non convenit, sed propter elementum prædominans, quia v. g. terra in generatione lapidis propter dominium super alia elementa magis sibi assimilat formam lapidis, quæ deinde movet ipsum lapidem simili modo, ac forma terræ; unde Arist. cit. docens motum simplicem elementi convenire, semper subjungit, & si quandoque convenit mixtis, hoc erit secundùm prædominans elementum, per quod circumscripsit istam particulam *per se primò*.

6 Tandem quod motus simplex sit ille, qui per lineam simplicem fit, & à principio determinato, nec alias conditiones requirat, probatur, quia motus projecti ideò simplex non est, quia principium illius motus non est intrinsecum, nec motus fulminis, aut animalis erit simplex, quamvis secundùm lineam simplicem fieret, quia principium intrinsecum non est solummodò ad talem motum determinatum; at motus gravium deorsum, & levium sursum simplices erunt, quia ad propria loca per lineam rectam, in quantum possunt, ferunturque, & si aliquoties ad latera declinant, ut patet in motu fluviorum, hoc est per accidens ratione impedimenti; unde semper ad propria loca tendunt per lineam breviorem, nec habent ad alium motum inclinationem. Similiter cœlum simplici motu movetur, quia linea est circularis, & ex se non est notum motum recto moveri. Nec aliæ conditiones requiruntur, puta quod fiat circa centrum universi, ut dicebat Zabar. nam sequeretur motum stellarum, & motum excentricarum sphærarum, ac Epiciclorum (quem dari videbimus in sequ. disput.) mixtum esse, ut etiam ipse concedit, ergo nullo modo cœlo posset convenire quod est falsum. Ista conseq. prob. quia per Arist. sæpè cit. simplex motus corpori simplici convenit, & mixtus mixto, & si mixtus posset simplici convenire, non rectè probaret ex simplici motu circulari dari aliud corpus simplex ab elementis, scilicet cœlum.

7 Sed contra prædicta Objic. tum quia Aristot. 1. cœli 7. & 8. distingui corpus in simplex, & mixtum, ex qua divisione colligit aliam motus in simplicem, & mixtum, illum simplici corpori, istum mixto tribuens: & 4. cœli 37. ex numero simplicium motuum colligit numerum quaternarium elementorum, ergo nullo pacto simplex motus poterit mixto corpori convenire. Tum 2. quia si terra sursum moveretur, talis motus est simplex ex Aristotele citat. & tamen non est à principio intrinseco determinato, ergo hæc non est conditio necessaria simplicis motus. Tum 3. quia Arist. citat. ait motum simplicem fieri vel à medio, vel ad medium, vel circa medium, per medium intelligit centrum universi, ergo præter assignatas conditiones ad motum simplicem hæc alia requiritur, unde motus excentrici non erunt simplices.

8 Resp. ad 1. Aristot. seipsum declarare in illis locis concedendo motum simplicem mixtis posse convenire, sed secundum prævalens elementum, hoc est non per se primò, unde non absolute ex numero simplicium motuum numerum colligit elementorum, sed ex numero motuum simplicium per se primò convenientium corporibus. Ad 2. dicimus conditiones assignatas in conclus. esse motus simplicis naturalis, motus terræ sursum est motus simplex violentus, & dicitur simplex, quatenus fit per lineam simplicem, & motui naturali est directè oppositus. Ad 3. dicimus Arist. non considerare sphæras partiales cœli, quæ diversum habent centrum ab universo, sed totum cœlum, quod circa mundi medium movetur, tum quia istæ sphæræ temporibus Arist. non erant ab Astronomis adinventæ, & in rebus Astronomicis non fuit Arist. multum versatus; ut etiam in progressu hujus operis videbimus: & tandem quia sequeretur motum stellarum, quæ specie à cœlis distinguuntur, ut infra dicemus, non esse simplicem, nisi quando sub æquatore moventur, nam tunc respiciunt centrum mundi, in aliis verò cœli partibus existentes proprium habent centrum, cùm solum minores circulos describant, non majores, quod fusius explicabimus disp. seq. quæst. 1.

AR-

ARTICULUS II.

Numerus simplicium corporum declaratur.

9 DIcimus de facto quinque esse simplicia corpora hunc mundum constituentia, scilicet cœlum, ignem, aerem, aquam, & terram, nec alia, sive specie, sive numero ab istis reperiri alios mundos componentia, quamvis hæc nequeant naturaliter demonstrari. De possibili verò posse alia specie, & numero distincta à Deo produci, alia mixta specie, & numero ab istis diversa continentia. Quod quinque sint simplicia corpora, probat Aristoteles 1. cœli tex. 7. & seq. ubi existentiam corporis cœlestis ostendit ex motu circulari pluribus rationibus, ut vidimus in expositione text. primi libri cap. 2. si enim alium motum habet ab elementis connaturalem, alterius erit naturæ; tum quia non solum motus, sed etiam alia accidentia longè diversa habent præcipuè vim influendi, & producendi tam varios effectus in hæc inferiora, quam in elementis non experimur. Quod dentur etiam alia quatuor elementa, probat Arist. 4. cœli à tex 26. ut vidimus in expositione textus, scilicet ex distinctione gravitatis, & levitatis, nam si datur gravitas, & levitas simpliciter, & gravitas, & levitas secundum quid, & consequenter quatuor loca ad medium, & à medio simpliciter, & ad medium, & à medio secundum quid, consequenter quatuor erunt simplicia corpora, quibus hæc omnia convenient; sed in 2. de Generat. à text. 16. probat dari quatuor elementa ex numero primarum qualitatum; nam dato uno contrario in rerum natura debet alterum dari, si non necessitate simpliciter, saltem propter naturam, & perfectionem universi, sed quatuor sunt primæ qualitates, scilicet calor, frigiditas, & humiditas, & siccitas, ergo quatuor prima corpora, quibus primò insint tanquam propriæ passiones hujusmodi qualitates. Tum quia elementum est corpus, in quod cætera corpora dividuntur, in quibus potentia, aut actus, inest, ipsum verò in specie diversa est indivisibile, sed ista quatuor sunt hujusmodi, nam in quolibet mixto reperiuntur hæc quatuor potentialiter, ut fusius in lib. de Geneer. dicemus, ergo &c.

10 Secundò quod alia numero, vel specie diversa de facto non dentur, colligi potest ex Sacra Scriptura ex Gen. 1. ubi post hujus mundi creationem cessasse dicitur Deus ab omni opere, & Matt. ult. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ;* tum quia non habemus rationem, vel necessitatem cogentem plures mundos ponere: sicut neque adest ratio convincens mundi unitatem; quod enim unus sit, vel plures, pendet ex divino beneplacito, omnia enim creata libere à Deo producuntur, ut probat Doctor 1. dist. 8. quæst. 5. quod beneplacitum naturaliter neque ex effectibus, neque ex aliquo alio cap. nobis innotescit.

11 Tertiò quod de possibili possint esse, prob. quia non repugnat ex parte Dei, qui est infinitæ potentiæ, neque ex parte rerum, nam species potest in plura individua in infinitum multiplicari, ergo potest Deus alios cœlos, & alia elementa numero diversa in illo inani spatio collocare includentia alia mixta ejusdem naturæ cum istis; Similiter species rerum sunt infinitæ sincathegorematicè, ergo non est denegandum alios cœlos, aliaque elementa specie ab istis diversa esse possibilia, diverso ordine inter se ordinata, ex quibus alia mixta, & animalia diversæ prorsus naturæ ab istis generentur. Hinc frustra Ruvius addidit limitationem illam, quod nequeant dari alia simplicia corpora, alios homines specie à nobis diversos includentia; vel enim hoc intelligit, quod species humana, sicut modò numero multiplicatur, non possit specie multiplicari in aliis mundis specie ab isto diversis, & sic non solum species humana, sed nec ipsa simplicia corpora possunt specie multiplicari, quia nulla species specialissima in plura specie differentia dividi potest; vel intelligit nullo modo reperiri posse aliquam creaturam corpoream in gradu intellectivo specie à nobis distinctam, & hoc est falsum, nam videmus in eodem gradu essendi substantiæ incorporeæ plures species Angelorum reperiri, & plures alios Angelos specie ab istis productis distinctos posse à Deo produci, ergo sicut possibilia sunt alia elementa ab istis specie diversa, ita ex istis poterit generari aliud corpus organicum specie differens à nostro, quod alia anima intellectiva specie à nostra diversa sit informabile, ex quibus alii homines specificè à nobis distincti componantur. Verum est tamen, non posse nos distinctè percipere, quænam, & qualia essent hujusmodi alia corpora, & ipsorum ordo, ac constitutio, quia cum omnis nostra cognitio fit à sensibus, sensu ab istis corporibus tantum moventur, ideò quadam confusa imaginatione hanc diversitatem apprehendimus.

12 Contra primam partem concl. affirmativam, quod dentur ista quinque corpora simplicia adsunt aliquæ rationes in particulari, quas in propriis locis adducemus; solum instari potest ostendendo non posse alia simplicia corpora sive specie, sive numero diversa ab istis reperiri alios mundos constituentia, ut arguit Arist. 1. de cœlo cap. 5. & 6. Tum quia vel ista corpora simplicia essent ejusdem speciei cum istis, vel alterius naturæ; non 2. quia tunc mundus de omnibus illis æquivocè diceretur; & etiam quia motus ipsorum essent vel à medio, vel ad medium, vel circa medium, ut sunt motus istorum corporum, ergo ejusdem essent naturæ cum istis; neque primum, quia tunc terra unius mundi naturaliter ad locum terræ alterius mundi moveretur, & per consequens violenter in proprio loco quiesceret, & motus à centro esset illi naturalis, quod implicat. Tum 2. quia unus est primus motor, ergo unum primum mobile, unus primus motus, & unus mundus. Tum 3. quia præter loca hujus mundi non dantur alia loca, ad illa enim simplicia neque violenter tenderent, ergo non sunt alia simplicia corpora possibilia. Tum 4. quia hic mundus omnem materiam possibilem continet, nec alia est dabilis, ergo neque alia corpora simplicia.

13 Resp. ad 1. posse dari alia corpora alterius naturæ ab istis mundum alterius ordinis, & rationis constituentia, de quibus mundis universum, seu mundus æquivocè diceretur, sicut modo mundus de istis æquivocè dicitur, non enim est unum per se, ut dicemus qu. seq. neque hoc implicat; nisi velimus asserere mundum dicere rationem ordinis, quæ esset ratio generica univoca pluribus mundis, sicut ordines illi specie inter se differrent. Neque motus ipsorum essent ejusdem specificæ rationis cum motibus istorum corporum, nam licet essent ad medium, vel à medio, vel circa medium, essent tamen medium, & circumferentia alterius rationis ab istis, sicut & corpora diversa essent; tum quia aliis motibus ab istis possent moveri. Dicimus etiam dari posse alia corpora simplicia numero distincta, & tunc vel non esset necesse terram unius mundi ad centum alterius moveri, sed quælibet ad proprium naturaliter tenderet, ac si alter mundus non esset; vel se haberet indifferenter, & naturaliter indeterminatè ad illud moveretur, propter quam indeterminationem non violenter, sed naturaliter in proprio loco quiesceret. Ad 2. dicimus rationem illam non esse convincentem, sed persuasionem, & congruentiam. Ad 3. si alii essent mundi, propria loca in illis darentur, ad quæ corpora illorum naturaliter secundum proprias inclinationes moverentur; & quamvis de facto non dentur extra mundum loca sumpta pro superficiebus corporum continentium, datur tamen spatium illud inane, in quo plures mundos in infinitum posset Deus procreare. Ad 4. negamus impossibilem esse aliam materiam, juxta dicta in Physicis disp. 2. qu. 4. art. 1. unde ut ait Doct. 2. dist. 2. quæst. 7. in fine, quia nos Theologi non concordamus cum Philosopho in hac propositione, omne corpus sempiternum est ex tota materia illius speciei actuali, & potentiali, ideò non est concordandum cum eo in conclusione.

QUÆSTIO II.

Quem ordinem servent inter se ista corpora simplicia, & an unum per se constituant, & mundum appellatum.

14 CErtum est ista corpora simplicia non confuso, & perturbato ordine reperiri in rerum natura, sed certa, & determinata dispositione disposita, in hoc enim differt chaos à mundo, quod chaos confusionem, & congeriem plurium rerum confusè permixtarum dicit, mundus vero congeriem rerum ordinatarum; hinc Arist. lib. de mundo ad Alexand. cap. 2. definit mundum, quod sit: *Compages è cœlo, terraque coagmentata, atque ex iis naturis, quæ inter ea continentur: insuper est ordo, & dispositio universorum, quæ à Deo, & per Deum asservantur;* idcirco hunc ordinem plurimi Philosophi de essentia mundi poluerunt. Quærimus igitur primò, quem ordinem servent ista simplicia corpora inter se, & quatis sit iste universi ordo, & quamvis universum, seu mundus sumi possit, ut non solùm simplicia corpora, verùm etiam mixta, imò & intelligentias ipsas continet, in præsenti tamen consideramus ipsum secundùm potiores, & grandiores partes corporeas, qualia sunt illa corpora simplicia, & præcipuè secundùm extremas partes cœlum, & terram, nam infra de aliis corporibus loquemur.

Fuit opinio Pythagoreorum, ut refert Arist. 2. cœli à tex. 72. ponentium igem, seu Solem in mundi centro, terram verò tamquam astrum circa Solem circumvolvi, quam opinionem Nicolaus Copernicus superiori sæculo fusè prosequutus est ponens cœlum stellatum immobile in supremo loco, in centro Solem ipsum, supra Solem Mercurium, deinde Venerem, postea terram, quæ simul cum aqua, & aere circa Solem tamquam sidus in sphæra collocatum moveatur per circulum Zodiaci ab Occidente in Orientem spatio unius anni, in qua sphæra etiam Lunam collocavit, deinde alios cœlos planetarum.

15 Circa 2. quæstionis partem, veteres, & maximè Platonici mundum asseruerunt unum per se esse constitutum ex istis corporibus tanquam ex materia, & ex forma universi, quam animam mundi appellarunt, constituentem mundum magnum quoddam animal; alii verò, ut Basilius libro de nativit. dixerunt, formam hanc esse tenuissimam substantiam per totum diffusam omnia corpora inter se connectentem.

16 Dicimus primò, corpora ista sic ordinariad invicem, quòd cœlum cum astris, & Sole sit in supremo loco, in centro terra, cætera corpora medium locum sibi vindicent: ita supponit Doctor, in 2. dist. 14. qu. 2. estque communis apud Theologos, imò Melchior Incofer in suo tract. de solis motu, & terræ statione putat esse de fide, eò quia satis clarè ex Sacra Scriptura colligitur, ut ex Genes. 1. *Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem, ac noctem: feciteque Deus duo luminaria magna, & stellas, & posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram,* & Josue 20. post jussum ipsius Josue, ne Sol contra Gabaon moveretur, subjungit Scriptura.

Stetit itaque Sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei; & Isa. 55. *Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris*, & pluries fit hæc comparatio in Scriptura, & à cœli celsitudine ad terræ profunditatem arguitur, tanquam quæ summè distant inter se, ergo nequeunt Sol, Venus, & Mercurius in humiliori loco esse collocati, quam sit terræ locus, in universo. Insuper in Sacra Scriptura, maximè Isa. 14. Luciferum post commissum peccatum dignissimum, & altissimum locum appetentem in pœnam fuisse projectum in profundum abyssi, *Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, dicebas in corde tuo in cælum conscendam*, & infra; *veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci*. Ex quo deducitur, infernum esse infimum locum universi, ut pœna proportionata sit superbiæ Luciferi, nec alibi reperiri, nisi subtus terram, unde Christus descendit ad inferiores partes terræ ad Ephes. 4. ergo in centro universi, qui locus tormentorum, & tenebrarum dicitur, nequit Sol reperiri fons totius claritatis, sed potius terra. Est etiam hæc opinio communis apud Philosophos, & Astrologos, nam & rationibus naturalibus, & mathematicis experientiis consonat; tum quia gravitas est principium motus deorsum, nam ut ait Arist. omnia gravia in centrum tendunt facientes angulum, ergo summa gravitas ad locum omnium infimum tendet, sed terra est summè gravis, ergo in centro reperiri debet. Tum 2. quia oporteret ponere terram mobilem, & ad motum proprii orbis, & in seipsa circulariter, quod est falsum, ut ostendemus disp 4. art. 3. Tum 3. quia si terra non æquè distaret à cœlo stellato, & in centro non esset, sed in illo, notabiliter accederet ad unam cœli partem, & sensibiliter ab altera distaret, & sic stellæ fixæ non deberent semper apparere ejusdem magnitudinis à quacunque terræ parte inspiciantur, sicut Planetæ, quia per circulos excentricos circa terram moventur, hoc est non circa idem terræ centrum, modo majores, modo minores videntur. Sequeretur etiam numquam videre nos cœli medietatem, & Orizontem non esse circulum majorem, æqualiter totum cælum dividentem, sed videre vel minorem partem, si essemus in parte terrestris superficiei ad cœlum accedente, vel majorem, si in remotiori, contra omnes Astrologos asserentes semper nos medietatem cœli videre, & sex signa Zodiaci nobis oriri, & sex occidere. Rursus nunquam nobis æquinoctium contingeret, nam si pars cœli visa esset minor, dies brevior esset, si major, esset longior, quæ omnia sunt falsa.

17 Diximus quod sensibiliter terra accederet ad unam partem: quia modo terra revera non æquè distat secundùm aliquam sui partem à cœlo, omnes enim Orizontis partes plus à nobis distant, quam pars illa, quæ supra nostrum caput extat, Zenith appellata, & quæ est diametraliter opposita, multò magis distat, nam inter nos, & Orizontem mediant elementa aeris, ignis, & semidiameter terræ, & inter partem Zenith oppositam præter illa elementa totius terræ diameter occluditur, ubi inter nos, & nostrum Zenith solùm aer, & ignis inrerponuntur; attamen hæc distantia non est sensibilis, sicut si quis rem aliquam videret viginti milliariis distantem, si quatuor passibus accederet, nam distinctius, & clariùs illam conspiceret, nam tam pauci passus insensibilem conficiunt proportionem, & distantiam. Similiter alius est Orizon apud nos in superficie terræ existens, & alius illius hominis, si in centro existeret, nam centrum nostri Orizontis est punctus terrestris superficiei, ubi habitamus, centrum alterius esset centrum terræ, & mundi, unde inter istos Orizontes pars cæli esset inclusa semidiametro terræ correspondens; attamen respectu nostri visus hæc differentia insensibilis est; & si duo essent homines unus in superficie terræ, alter in centro, possentque latera cœli conspicere, non videret partem aliquam cœli interclusam inter illos Orizontes, sicut quamvis latera alicujus viæ, vel ædificii æquè distent inter se, propinquiores tamen apparent in fine, quam in principio. Verùm si terra tam longè, quantum distat à Sole, extra mundi centrum collocaretur, notabiliter, & sensibiliter accederet ad unam circumferentiæ partem, & sic omnia enumerata absurda evenirent.

18 Dices, Sol in omnia influit, omnia gubernat, conservatque, ergo in medio collocari debet ab omnibus æquè distans, & circumdatus. Tum 2. ex positione terræ in centro mundi non salvantur omnes apparitiones, & phænomena à Mathematicis observata. Tum 3. quia etiam sensu remotius apparet cœlum juxta Orizontem, quàm supra nostrum Zenith, ergo non æquè terra distat à cœlo.

Resp. ad 1. ex ipso Arist. cit. potius sequi Solem in cœlo collocari debere, tanquam in nobiliori, & digniori loco, & Intelligentiis propinquiori, è quo deinde influat in omnia; aliter si cenrum est nobilissimus locus, Dæmon in digniori loco resideret, quam Beati. Ad 2. melius erat apparentias illas noviter deprehensas per alios excentricos circulos, & Epiciclos salvare, ut fecerunt alii Astrologi, quam totius mundi ordinem invertere, & in majores difficultates incidere. Ad 3. concedimus revera partes Orizontis magis distare, ut diximus, negamus tamen consequentiam, quia aliud est loqui de tota terra, & de parte terræ; pars non æquè distat à cœlo sed tota terra, tum quia falsum est, talem distantiam sensibilem esse, quamvis primo aspectu ita videatur, provenit tamen, quia sensus distantiam per corpora interjecta metitur, quæ non videt inter nos, & nostrum Zenith, ut versus Orizontem, terræ, & aquæ molem prospiciens, hinc falsò judicat partem illam remotius apparere; at instrumentis nulla apparet differentia.

19 Dicimus 2. corpora ista non constituere unum per se, sed per accidens scilicet aggregatione, contiguitate ordinata, qui mundus vocatur, ita communis, & prob. non datur forma aliqua totalis in universo omnia corpora informans, ergo non datur aliquod per se constitutum ex istis corporibus, antec. prob. talis forma non est anima, quia sic omnia corpora essent animata; tum quia cum omnis anima vegetativam supponat, anima mundi talis etiam esset, unde inveniri debebit nutrimentum mundi, quod vel esset extra mundum, & hoc est falsum, vel in mundo, & sic multa corpora invenirentur in mundo tali anima non informata, ergo etiam alia. Neque hæc forma mundi est inanimata, tum quia nulla est ratio cogens, vel operatio demonstrans talem formam totius, tum quia generabilis esset, & corruptibilis, nam ad destructionem unius corporis, vel partis, puta aquæ, forma illam partem informans desineret esse, tum quia nulla forma reperiri potest, quæ tam diversam materiam, & tam varie dispositam exigat, qualia sunt ista simplicia corpora. Rectè igitur Aristot. in princip. mundum dixit esse rerum compaginem dispositam, & ordinatam, solumque supra ista corpora relationem ordinis addere.

20 Sed contra obiic. multis authoritatibus tum Scripturæ, tum Patrum, ex quibus deduci videtur dari quandam formam universalem mundi omnia regentem. Tum 2. quia plures mundi partes sunt animatæ, ergo & ipse mundus, nam totum non est inferioris conditionis suis partibus. Tum 3. quia in rarefactione partes unius corporis distrahuntur, ergo ne detur vacuum, aliqua substantia subingredi debet, quæ erit mundi forma. Tum 4. quia se movere secundum partem, plura servare ordinem in motu, itaut unum etiam contra propriam inclinationem moveatur propter conservationem totius, constare ex partibus ætherogeneis unitis, habere determinatam figuram, & positionum differentias, sunt proprietates viventis, ut patet consideranti singula, at mundo hæc omnia conveniunt, ut etiam est clarum, ergo &c.

21 Resp. loca illa non esse in rigore accipienda pro forma informante, sed largè pro forma assistente, quatenus Deus ipse tanquam omnium prima causa, ubique diffusus per essentiam, præsentiam, & potentiam omnia regit, & conservat. Ad 2. assumptum valere de toto per se, non de toto per accidens, & per aggregationem, quod etiam erit suis partibus perfectius, quatenus suo modo perfectionem non solùm aliquarum, sed omnium partium continet. Ad 3. potius ista substantia ubique diffusa esset aliud corpus simplex ab aliis distinctum, quam forma mundi omnia informans, quia si inter cujusvis corporis rarefacti partes de novo subingrederetur, non informaret illud corpus, sed seipsa existeret, quare nec mundus esset unum per se, sed quid aggregatum ex ista substantia, & corporibus simplicibus. Sed neque ex tam levi motivo talis substantia est invehenda, nam rarefactio non fit per scissionem partium corporis rarefacti, sed per occupationem majoris spatii, & situs, ut ipsius in lib. de gen. dicemus. Ad 4. illa omnia non convenire propriè mundo, ut totum est per se à partibus distinctum, sed vel impropriè, vel ratione suarum partium, nam etiam reipublicæ aliqua competunt ex suis partibus, quatenus est moraliter quoddam totum.

QUÆSTIO III.

An mundus habuerit esse à se, vel ab alio.

22 Mundum, ut supra diximus, accipimus non quidem ut Intelligentias comprehendit, quærere enim à quo Intelligentiæ accipiunt esse Metaphysici munus est, sed prout ex rebus corporeis aggregatus maximè ex simplicibus. Et omissa veterum opinione, mundum ponentium casu extitisse ex fortuito concursu, & vehementi agitatione atomorum, ex quibus chaos constabat, absque ulla primæ causæ providentia, sed multis ex ipsis diversimodè collectis totam hanc rerum varietatem evenisse, ex gravioribus atomis sublunaria, & levioribus cœlestia. Contra quos disputat Arist. 1. Phys. impugnans atomorum positionem; tum quia omnia casu evenirent, nec ullum foret ens necessarium; tum quia est naturaliter notum dari primum efficiens, ut probat Doctor 1. d. 2. q. 2. H. ut videbimus in met. Notum est etiam generabilia, & corruptibilia non habere esse à se, sed ab alio, nullum enim potest seipsum producere, ut ostendimus in Phys. disp. 8. q. 2. art. 1. Solum ergo dubitari poterit de incorruptibilibus, ut sunt cœli, & materia prima.

Aliqui putarunt in sent. Philosophi cœlos, & materiam primam independentes esse à prima causa, atque ideò mundum quoad incorruptibilia esse improductum, licet secundum veritatem oppositum fateantur dicendum, ita Perer. lib. 5. c. 7. Hurt. disp. 2. Met. sec. 12. Acerbus lib. 4. q. Peripath. q. 35. & alii Moris. verò in lib. de cœlo disp. 1. dub. 2. ancipitem fecit Arist.

23 Dicimus non solum secundùm veritatem, verùm etiam secundùm Aristot. mundum quoad incorruptibilia pendere a Deo in esse. Ita Doctor. cit. quol. 7. T. & 1. dist. 8. quæst. 8. quæstione 5. & 2. distinc. 1. qu. 2. quem sequitur Aversa qu. 31. Phil. sect. 6. citans Cavellum in lib. de mundi creatione. Amicus de cœlo tract. 2. quæst. 2. dub. 2. Regul. disp. 7. & alii infra citandi. Quòd secundum veritatem cœli, & materia pendeant à Deo, fusè in Met. prob. pro nunc ostenditur, quia sunt entia limitata, & finita, & omnis limitatio superius agens arguit; tum quia cœlum in operari pendet à Deo, ergo etiam in esse, quia operatio indicat entitatem; tum quia esse à se est maxima perfectio, per quam cæteræ perfectiones ostenduntur à Deo à Theologis, ergo nequit entibus finitis convenire, maximè materiæ, quæ est ens omnium imperfectissimum, pura potentia ac propè nihil.

24 Deinde quod secundum Aristot. hoc sit verum, probat. multis ipsius locis, nam 12. Metaph. 38. loquens de Deo ait, *A tali ergo principio tum cœlum, tum natura dependet*; & tex. 52. ait ad ipsum omnia ordinata esse, si autem est causa finalis ultima, erit etiam efficiens, quia finis ultimus, & efficiens primum coincidunt, ut probat Doctor 1. d. 2. q. 2. & 1. cœli 100. ait Deum esse summum ens, & primum, à quo alia accipiunt esse, quædam exactius, quædam obscurius: & text. 32. volens probare motui circulari cœlorum non esse alium motum circularem contrarium, confirmat, quia si forent contrarii, mutuo se impedirent, & sic alter eorum, vel uterque esset frustra, quod est falsum, quia, inquit, *Deus, & natura nihil faciunt frustra*, ergo supponit cœlestia corpora facta fuisse à Deo; & non solùm in conservari, & in actu 2. pendere, nam independens in productione est semper independens.

25 Contra arguunt Adversarii; si in sententia Philosophi cœlum, & materia prima à Deo penderent in esse, jam fuissent à Deo per veram creationem producta, sed hoc est falsum; tum quia firmissimum axioma apud Philosophos est ex nihilo nihil fieri. Tum 2. quia creatio est productio rei de non esse ad esse, sed non esse cœli, & materiæ numquam præcessit, quia sunt æterna secundum ipsum, ingenerabilia, & incorruptibilia. Tum 3. quia potentia quælibet activa per Aristotel. definitur in ordine ad passivam, potentia creans nullam passivam potentiam præsupponit, ergo secundùm Arist. non datur. Tum 4. quia per ipsum efficiens est principium motus, creatio non est motus, ergo secundum Arist. non datur causa efficiens creativa; unde nullibi de hac activa potentia mentionem fecit. Tum 5. quia creatio exposcit infinitam virtutem, quam Aristotel. in Deo non cognovit.

26 Resp. concedendo etiam in sententia Philosophi cœlum, & materiam primam per veram creationem à Deo fuisse productam, non temporalem, sed æternam; ad primam probationem dicimus propositionem illam valere apud Arist. de actionibus creaturarum, & noviter factis, non enim admittit Aristotel. temporaneam creationem, ut faciunt Theologi, non de actionibus Dei, & æternis. Ad 2. ex Scot. 2. d. 1. qu. 2. non esse materiæ, & cœli præcessit non quidem tempore, sed natura juxta dicta in Physic. disp. 14. qu. 1. artic. 1. suntque ingenerabilia generatione propriè dicta subjectum præsupponente. Ad 3. potentia creans præsupponit potentiam passivam Logicam, quæ dicit non repugnantiam, quod sufficit; quamvis Arist. de potentia activa per novam actionem agente sit locutus. Ad 4. jam diximus in Phys. disp. 7. quæst. 1. ibi Arist. non definire causam creantem, sed physicam per motum causantem: & licet expresse de potentia creante non sit locutus, colligitur tamen ex suis principiis, ut patet ex probatione conclus. possemus etiam dicere de potentia creante mentionem fecisse 9. Met. cap. 1. dum ait, dari aliam potentiam activam ab ea, quæ est per motum. Ad 5. dicimus petere aliam difficultatem, an Deus secundum Arist. sit infinitæ virtutis, de qua in Met. & infra aliqua dicemus, pro nunc respondemus cum Scot. quol. 7. ad 1. princ. Deum esse infiniti vigoris secundum Aristot. non quidem quod sit omnipotens sua omnipotentia, quam Deo Theologi tribuunt, quæ est vis efficiendi quodcunque factibile, etiam immediatè sine causis secundis; nam posuit Aris. necessariam connexionem causæ secundæ cum prima, & primæ cum secundis, sed talem omnipotentiam tribuit, quæ ex se infinita sit, in efficiendo verò sit causa secundis alligata.

27 Secundò ex 1. Metheor. sum. 1. cap. 1. & sum. 3. cap. 1. cælum ponitur ab Arist. prima causa, & primum efficiens, ergo non est causatum ab alio, aliter non esset primum. Tum 2. ait 2. Metaphysic. 4. principia eorum, quæ semper sunt, nullam habere causam, & 8. Physic. 15. idem habetur, cælum autem, & materia sunt principia æterna; & 10. Eth. cap. 8. negat à Deo omnem actionem; alias authoritates congerunt Adversarii. Tum 3. causa efficiens dicit imperfectionem, quia à fine movetur, & dependet, ergo nequit tribui Deo, qui etiam secundum Aristotel. est perfectissimus. Tum 4. quia sic posset Deus aliam materiam numero, aliosque cælos numero diversos ab istis producere, & consequenter produxisset, nam in sententia Aristotel. Deus necessariò agit ad extra, & quicquid potuit producere, produxit ab æterno. Tum 5. quia cælum, & materia prima secundum Aristot. sunt entia necessaria, ergo à Deo independentia, quia dependens est ens possibile, necessarium autem, & possibile repugnant, ergo etiam necessarium, & dependens.

28 Resp. ad 1. ibi Arist. loqui de primo principio in genere entium productorum, non simpliciter, qualis est Deus. Ad 2. per principia Aristot. intelligere principia demonstrationis, per quæ passiones de rebus demonstrantur per proprias quidditates, ut clarè deducitur 8. Physic. citat. In 10. verò Eth. negat à Deo actionem moralem, eo quia non agit juxta regulam alterius superioris præcipientis, non effectivam. Ad 3. assumptum posse concedi, quando finis est ab efficiente distinctus, at Deus agit propter seipsum. Ad 4. neg. seq. etenim in sententia Aristot. cùm Deus sit agens necessarium, quicquid potuit producere, produxit, & quia in æternis secundum ipsum idem sit esse, & posse, valet arguere, quod si non sunt alii cæli, nec alia materia, nec etiam possibiles erunt; ideòque tantummodò ista entia produxit, & immediatè per æternam creationem, quia hæc sola ab aliis causis secundis non pendent in productione, cætera, quia ab aliis secundis causis pendent, nequeunt à Deo per ipsum immediatè produci, cum posuerit necessarium ordinem inter primam, & secundas causas. Ad 5. neg. conseq. quia ut ait Doctor. 1. d. 2. q. 7. I. & quol. 7. potest aliquid esse ex se formaliter necessarium, & ab alio accipere esse in genere causæ efficientis; quod tamen dicetur possibile, non quidem physicum, scilicet cui potest competere non esse, quo sensu necessario repugnat, sed Logicum, cui non repugnat esse, quod est cum necessariò compossibile. De mente Arist. in hac re fusè agunt expositores ipsius, præcipuè P. Faber. Theor. 56. Illostriss. Contarenus in suis quæst. de rebus naturalibus qu. 16. & nuper exactè noster Ferchius in suis Peripatethicis vestigationibus vestig. 2.

QUÆSTIO IV.

De figura, & perfectione mundi.

29 Supponimus in præsenti ex Physic. disp. 10. & in exposit. tex. 1. de cœlo cap. 4. universum infinitum non esse, sed terminatum, & finitum, ideòque figuratum, non solùm ut cœlos naturaliter notos, sed etiam ut Empyreum Beatorum sedem continet, quam figuram alii dixerunt esse ad instar testudinis, & tentorii, ita multi ex Sanctis Patribus, moti ex eo, quod in Sacra Scriptura cælum tabernaculum appellatur, ergo cælum ultimum erit concameratæ figuræ. Alii ovalem figuram tribuerunt. Alii concesserunt mundo, ut ab Empyreo præscindit, figuram circularem, sed discrepant in assignanda figura ipsius Empyrei, nam Conimb. 2. de Celo c. 5. q. 2. art. 1. quadratam esse dixerunt, juxta illud Apocal. 21. Civitas in quadro posita est, per quæ verba Beatorum sedes describitur, ac etiam propter majorem proportionem istius figuræ cum perpetuitate, & firmitate ipsius Empyrei. Aversa verò quæst. 31. sect. 4. orbicularem figuram assignavit propter majorem uniformitatem, & simplicitatem istius figuræ, & ne una facies solummodò istius cæli ponatur Beatorum sedes.

30 Sed est res facilis negotii, si enim loquimur de mundo, ut ab Empyreo distinguitur, sic sphæricæ erit figuræ, ut omnes modò conceduut, quod non tantum ex Scriptur. colligitur cœlum orbem appellante, motumque circularem illi tribuente, præcipuè Eccl. 24. *Gyrum cœli circuivi sola*, sed etiam ex Aristot. 2. cæli à text. 22. quod multis rationibus confirmat, ut in exposit. text. cit. cap. 4. vidimus. Verba autem illa Scripturæ sacræ cælum tabernaculum vocantis, tantummodò officium cælestis corporis explicant, non figuram, nam sicut tentorium, & tabernaculum operit, & continet omnes in illo contentos, ita cælum omnia ista continet inferiora; vel non intelliguntur de totali figura, sed de partiali, illius, scilicet partis, quæ videtur à nobis. Quænam autem sit figura cujuslibet simplicis corporis in particulari, dicetur in propriis locis.

31 Cæterum si de universo, ut Empyreum comprehendit, loquamur, nihil determinatum possumus asserere, an sphæricæ sit, vel quadratæ figuræ, eo quia naturaliter non comprobatur ejus existentia, imò neque ex Scripturis secundùm aliquos, ergo neque ejus figura, unde allata motiva Conimb. & Aversæ sunt congruentiæ quædam; nam verba Apoc. spiritualiter interpretari possunt ad significandam permanentiam, & tranquillitatem gloriæ cælestis, & utraque figura tam sphærica, quam quadrata habet cum gloria proportionem aliquam, quare utraque potest convenire. Quod addit Aversa, quæ scilicet facies istius quadrati corporis esset Beatorum sedes, non urget, sive enim in una tantum facie, sive in omnibus Beati collocarentur, nullum sequitur absurdum, sed posito, quod sphæricum sit, nihil falsi deducitur, si tantùm in uno semiorbe, vel in toto cœlestis gloria ponatur.

32 Quoad alteram quæst. partem de duplici perfectione possumus loqui, actuali scilicet, & possibili, quam de potentia Dei absoluta posset habere. Et quidem quoad actualem perfectionem mundus perfectus dici debet, non quidem simpliciter, & absolutè, quomodo Deus solus est perfectus, cui scilicet nihil perfectionis deest, nec aliquam imperfectionem admittit, sed in genere, quod probatur (omissis rationibus Aristotel. in p. Cæli cap. 1. quæ potiùs congruentiæ quædam sunt) Tum ex Gen. 1. ubi postquam de singulis creaturis dictum fuerat, quod esset bona, de omnibus simul inter se connexis, & ordinatis subjungitur. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona*. Tum quia in mundo omnes modi essendi rerum excogitabiles reperiuntur, ex quibus decem prædicamenta coalescunt, nec datur aliqua series rerum collocabilium in aliquo prædicamento, de quibus nihil existat in mundo; item singulorum modorum diversæ species, & harum specierum multa sunt individua, quæ omnia in suo genere perfecta sunt; præter hæc adest admirabilis ordo, quo res omnes variè inter se disponuntur, ut ex discordi concordia istarum rerum resultet hujus mundi eximia pulchritudo.

33 Dices, Deus cum mundo non est quid perfectius, quàm Deus solus, aliter Deus aliqua perfectione carere, ergo mundus nullam continet perfectionem. Tum quia mundo multa desunt, ut sunt plures species, & individua possibilia, imò plures in eo defectus reperiuntur, ut sunt monstra, & peccata, ergo pefectus non erit, nam bonum, seu perfectum est ex integra causa, malum, sive imperfectum ex quocunque defectu. Respond. Deum cum mundo non esse quid perfectius intensivè, nam quælibet perfectio creaturæ eminenter continetur in Deo, est tamen quid perfectius extensivè, quia sunt plura perfecta. Ad 2. carentia rerum possibilium non officit perfectioni

fectioni in genere, sed perfectioni simpliciter, aliter nulla creatura esset in se perfecta, quia nulla in se continet omnem perfectionem; peccata pertinent ad esse morale, non ad esse naturale, quo sensu in præsenti loquimur: monstra etiam aliquo pacto ad ornatum universi pertinent, quatenus magis aliarum rerum elucescit pulchritudo; & solùm excludunt perfectionem simpliciter.

34 Quoad perfectionem possibilem plura congeruntur à Doctoribus, breviter tamen dicimus posse à Deo alios mundos in infinitum essentialiter perfectiones produci juxtà dicta in phys. disp. 10. de infinito q. 2. art. 2. Deinde mundus iste non poterat quoad perfectionem essentialem rerum perfectior fieri; quia species, & quidditates rerum in indivisibili consistunt, & in aliquo variato, totam rei essentiam mutari necesse est: nec perfectior reddi poterat quoad ordinem, quem formaliter dicit, nam variato illo rerum ordine, non esset ampliùs idem mundus formaliter: tum quia sapientis est ordinare, ergo summe sapientis, summè ordinare, ergo res istas Deus ita ordinavit, quod melius nequeant ordinari. Hinc sequitur etiam non posse mundum istum accidentaliter perfici in aliqua specie, qua posita tota rerum universitas, & ordo perturbaretur, ut si aer esset rarior igne, unum elementum tantæ activitatis, ut omnia consumeret, sol tantæ influentiæ, ut cæteras influentias superaret omninò: ratio est, quia universum est quasi quoddam pulcherrimum carmen, quod secundum debitos pedes, rectamque arithmeticam decurrit, unde si aliqua pars principalis notabiliter variaretur, dissolveretur etiam tota rerum consonantia. Poterit tamen perfici quoad aliquam speciem, ut notat Doct. in report. 1. d. 44. q. 2. ad cujus positionem non variatur armonia mundi, ut aliqua species animalis, vel plantæ, aut alteratio mixti novam acquireret proprietatem, virtutem, & perfectionem.

35 Dices ex D. Aug. 3. de lib. arb. cap. 5. dicente, *Quicquid recta ratione melius tibi occurrerit, scias fecisse Deum tamquam bonorum omnium conditorem*, ergo secundùm Aug. mundus perfici non potest. Resp. Doct. citat. quod ly *melius* vel cadit supra res, quomodo id melius diceretur, quod non est melius factibile à parte rei, & ita non intelligitur Aug. vel cadit supra rectam rationem, & sic id dicitur melius, quod de facto est volitum à Deo, quia divina voluntas est prima regula contingentium, ut fusè docet Doctor 1. d. 38. & 39. ideòque id secundùm rectam rationem melius judicandum est, quod est à Deo volitum, & ita intelligitur August. Neque ex hoc, quod majorem perfectionem poterat Deus mundo communicare, & non communicavit, debemus invidiam, vel parcitatem ipsi tribuere; nam Deus nullis tenetur legibus, est Dominus omnium, & potius benignitati, ac liberalitati ipsius tribuendum est, quod mundum istum crearit.

QUÆSTIO V.

De incepione, & destione mundi.

36 ARist. 8. Phys. c. 1. & 2. 1. cœli c. 9. & 12. & Met. c. 6. sustinet mundum de facto non fuisse productum in tempore, imo nec potuisse produci, sed ab æterno fuisse cum hac rerum serie, & successione, ac modò reperitur. Non defuerunt autem qui Aristot. reducere conati sunt ad bonam frugem, asserentes eum non sensisse mundi æternitatem, sed attulisse solum probabiles rationes, & ad hominem adversùs antiquos, qui absurdo quodam modo mundum factum esse dicebant; vel si hanc æternitatem docuit, non Philosophicè, sed populariter esse locutum; horum meminit Perer. in procem. lib. 15. & Fasol. 1. p. to. 3. q. 46. art. 1. quos sequitur Ferchius vestig. 1. c. 9. & 17. probant illi, quia 1. Top. cap. 9. ait problema esse dialecticum, num mundus sit æternus, & semper adducit testimonia veterum; probat iste, nam 8. Phys. 75. habetur perfectum, & incorruptibile esse prius natura, tempore, & ratione imperfecto, & incorruptibili, Deus est ens simpliciter perfectum; omnia alia sunt entia imperfecta, ergo Deus est prior tempore, ergo mundus non est Deo coævus.

37 Verum communis Peripatheticorum sententia mundi æternitatem asserit esse dogma Aristotelicum ex professo loc. cit. distinctè, & pro viribus ab Aristot. multis rationibus firmatum, ut patet legenti textum, nec alibi aliter docuit, neque aliquid intactum reliquit, ut hanc æternitatem ostendereat; hoc autem non est populariter loqui, sed Philosophicè, & seriè; Philosophi enim munus est sua dicta validis rationibus firmare, & opposita afferta firmis impugnationibus evertere, quod accuratè observat Arist. in hac re. Et quamvis in 1. Top. adducatur mundi æternitas ut problema dialecticum, hoc est, quia de illa multi dubitarunt. Ratio Ferchii nil valet, propositio enim illa Aristot. est universalis de quolibet perfecto, quare concluderet, non solum Deum tempore præcessisse omnia alia entia, sed etiam intelligentias priores tempore fuisse omnibus entibus materialibus, animata corporibus cœlestibus, & sic de aliis, quod est falsum; sensus igitur illius propositionis est, quem in simili tradit Doctor in 2. d. 1. q. 5. §. *contra istud*, & d. 3. q. 4. §. *ex secunda via*, & fusius 7. Met. q. 2. docens enim Aristot. 7. Met. 4. substantiam esse priorem omni accidente tempore, ait Doctor hanc prioritatem sic intelligi debere, quatenus substantia ut sic non implicat esse sine accidente, cùm non dependeat ab illo, licèt ti necessario causaret illud, ex hoc capite implicaret esse fine illo; imò ad 1. princ. ait motum æternum esse posteriorem tempore ipso motore, quia à motore dependet, non è contrà, hinc non implicat motorem esse sine motum ex hoc capite; quatenus scilicet independens à motu quamvis quia motor necessariò causat motum in sententia Aristot. implicet dari motorem sine motu; quæ doctrina applicari potest propositioni ex 8. Phys. desumptæ, perfectum scilicèt esse priùs tempore imperfecto, non quod actu necessariò existere debeat sine imperfecto, sed quoniam, quantum est ex se, non dependet ab imperfecto, & ex hoc capite potest esse sine illo.

38 Sententia ergo Aristot. est quod mundus ab æterno fuerit productus. Communis autem Catholicorum opinio asserit mundum potuisse in tempore produci, & de facto taliter productum, licet discrepent deindè & de tempore, an mense Julio, an in verno, vel autumnali æquinoctio incæperit, & etiam de modo, an scilicet in eodem instanti omnia incæperit, ut asserunt D. Aug. 4. super Gen. ad lit. cap. 22. & Cajet. in c. 1. Gen. an verò spatio sex dierum, sicut sacra narrat historia, ut omnes ferè Sancti Patres, & Scolastici in 2. d. 12. sustinent.

Quoad destionem est Arist. mundum ponens in æternum duraturum eodem modo, quo nunc est, è contrà Mol. 1. p. tr. de oper. sex die. disp. 3. Hurtad. disp. 3. de cœlo sect. 7. Morif. disp. 1. dub. 6. asserunt de facto corpora ista, tam cœlestia, quam sublunaria fore igne comburenda in die judicii, & postea novum alium mundum specie ab isto diversum, quasi phænicem ex cineribus exusti mundi reficiendum, novos cœlos, novaque elementa continentem.

ARTICULUS PRIMUS.

Ostenditur inceptio mundi temporanea.

39 DIcimus, mundum, quamvis quoad entia permanentia potuerit esse ab æterno: licet non quoad successiva, potuisse tamen, & de facto in tempore fuisse à Deo productum verno æquinoctio, & spatio sex dierum. Quod ab æterno entia permanentia potuerint existere, fusè ostensum est in Physic. disputat. 14. quæst. 1. Quod autem entia ista permanentia potuerint in tempore incipere; probari potest ex his, quæ habet Doctor in 2. d. 1. quæst. 2. §. *Sed contra istud*, nam Deus est unum ens infinitum, æternum, à quo omnes creaturæ participant totum esse, quod habent, agens ad extra per intellectum, & voluntatem, & per consequens liberè se communicans creaturis, ut idem Doctor demonstrat in 1. d. 2. q. 2. & d. 8. q. 5. & nos in Metaphys. ostendemus, ergo in tempore eas potuit producere, nam si liberè creat, quando, & quomodo ei placuerit, potuerit creare.

40 Secundò quod de facto in tempore fuerit productus mundus habetur ex cap. 1. Gen. estque definitum in Conc. Later. & in cap. *Firmiter* de sum. Trinit. foletque probari ex hoc, quod mundus paulatim deficit, & hebetatur, & omnia in ipso contenta juxta illud 4. Esdræ cap. 5. *Considera ergo & tu, quoniam minori statura es pro his qui ante vos, & qui post vos minori, quasi jam senescentes creaturæ, & fortitudinem juventutis præterientes*. Unde si ab æterno fuisset jam in infinitum declinasse à primæva sua perfectione. Sed hoc esset (stante ista ratione) inextricabiles assumere cum doctissimo viro D. Secundo Lancelloto Abbate (livetano eruditè satis ostendente in suo libro Italicè inscripto *Hegesis* mundum ferè semper in eodem statu permansisse perfectionibus, & imperfectionibus permixtum, juxta illud Ecclesiast. 7. *Ne dicas, quid factas causa est, quod priora tempora meliora fuere, quam nunc sunt? stultè enim est hujusmodi interrogatio*. Dicique potest, quod certo tempore perpetua cœlorum conversione quædam imminuuntur vicissim, quædam augentur. Solet insuper probari ex historiis, eo quia de paucis habemus memoriam, imò de primis artium inventoribus, ideòque mundus ab æter no non fuit, aliter tot annorum spatiis mundus artibus, & scientiis caruisset. Sed posset responderi cum script. Eccles. c. 1. *Quid est, quod fuit? ipsum, quod futurum est. Quid est, quod factum est? ipsum, quod faciendum est, nisi sub Sole novum, non est priorum memoria, sed nec eorum quidem, quæ posteà futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo*.

41 Rectiùs ergo prob. ex implicantia motus, & generationum ab æterno, ut ostendimus disputat. 14. Physic. quæst. 1. art. 2. præcipuè quia infinitæ horæ, infiniti dies, menses, & anni fuissent pertransiti, quarum infinitatum una esset major altera, quod implicare ostendimus d. 10. Physic quæst. 1. artic. 2. & quæst. 3. Tum quia si fuissent duo mobilia circularitèr ab æterno, unum tamen duplo velocius altero, jam modo cum infinitate circulationum tardioris fuissent duæ infinitates circulationum velocioris, quia motus istius est duplo velocior, quarum una fuisset post aliam, ergo secunda infinitas circulationum haberet terminum, non solùm ex ea parte, qua finita est, scilicet hodiernam circulationem, sed etiam ex illa anteriori, unde ponitur infinita, qui terminus erit prima infinitas circulationem præcedens, nam hæ duæ infinitates sunt impermixtæ, & una succedit alteri absque inclusione, cùm res sic succedentes totaliter distinguantur, & propria duratione durent distincta, infinito autem repugnat claudi termin s, tum quia numerus circulationum tardioris correspondens secundæ infinitati circulationum velocioris, nequit esse infinitus, aliter duæ infinitates darentur circulationum tardioris, ergo erit finitus, & cùm sit medietas totius numeri circulationum tardioris, totus erit finitus, vel finitum æquipararetur infinito, quod implicat. Tum quia si ab æterno fuissent infiniti homines successivè geniti, quorum singuli vixissent centum annis, jam æquivaleret solùm infinitis centenariis annorum, sed infiniti solum centenarii annorum nequeunt adæquatè implere infinitum tempus à parte ante, quia necessario debuissent præcedere infiniti millenarii, & milliones annorum, ergo nec infiniti illi homines potuissent adæquatè implere idem tempus, quare non fuissent generationes ab æterno. Quibus rationibus ita convinc tur Fasolus 1. p. tom. 3. q. 46. artic. 1. dub. 5. ut fateatur eas solvere non posse, quamvis accerimus sit propugnator infiniti, & generationum ab æterno. Adsunt aliæ rationes à nobis deductæ in Physic. disput. 14. q. 1. art. 2. estque communis hæc opinio, quam præter authores ibi cit. sustinent etiam Joan. de S. Thom. q. 24. Phys. Amicus de cœlo tract. 2. q. 3. dub. 6. & 7. Arriaga disp. 17. Phys. & Manca 8. Phys. q. un. qui modò ad manus pervenere. Si ergo nullus motus potuit esse ab æterno, sed solum erat aliquod permanens ab æterno, potuit produci, quod per infinitum tempus in eodem omninò statu permansisset, potiùs erit dicendum Deum in tempore, non ab æterno materiam primam, cœlos, & cætera permanentia produxisse, aliter per infinitum tempus otiosa, & inutiliter extitissent, quamvis illa potuerit ab æterno creare.

42 Tertio quòd verno æquinoctio fuerit productus, suaderi potest, eo quia statim terram herbam virentem incepit germinare, ut habetur 1. Genes. quod fit in tali tempore; tum quia hoc tempus adolescentiæ assimilatur, nam aprius est ad generationem rerum, & quolibet anno quasi renovatur mundus; æquinoctium autumnale comparatur senectuti, quia tunc ad corruptionem omnia tendunt, ergo verosimilius est in illo, quam in isto tempore fuisse productum. Hoc autem est intelligendum respectu regionis illius, quam primi homines incoluerunt, nam idem tempus dici potest hyemis, ver, æstas, & autumnus respectu diversarum regionum. Et quamvis in ipsa mundi productione fructus fuerint maturi, hoc Dei virtute factum fuit ad hominum, & animalium sustentationem. Quamvis insuper initium anni apud Hebr. fuerit novilunium prope æquinoctium autumnale ante legem; ex præcepto tamen Dei Exod. 12. fuit mensis Martii, quia tunc fuit conditus mundus, ut exponunt Patres, unde tunc quoque divinum Verbum carnem assumpsit, & passionem subiit, imò eodem die, ex sententia multorum Patrum; quo peccavit Adam; ut renovatio tunc fieret; quando fuerat facta productio.

Demum quod spatio sex dierum, & non totus simul fuerit productus, habetur expresè Gener. 1. & Exod. 20. est enim regula apud Theologos numquam Scripturæ Sacræ accommodandum Metaphoricum sensum destruentem litteralem, quando iste facilè accommodatur, maximè si est historica narratio. Si esset in instanti productus, non potuisset terra inanis existere, & vacua, aquis operta, & simul ab aquis liberata, herbisque adornata; nec tenebræ, & lux simul super faciem abissi, ut narrat Scriptura.

43 Contra istam conclus. adsunt primò rationes illæ, quibus ostenditur nullum ens permanens posse esse ab æterno, inter quas solum duæ ingerunt difficultates; Prima est; quoniam ex hoc, quod ens permanens esset ab æterno, sequitur dari etiam successivum ens ab æterno, quod implicare diximus; sequela patet; quia duratio dicit quid successivum ; re durante realiter distinctum, vel in sensu formali, ut vult Arriag. citat. & Aref. de gen. disp. 5. quæst. 44. sect. 2. vel saltem connotativè, ut docuimus disp. 13. Phys. respectum scilicet ad tempus imaginarium. Cujus argumenti vim tanti facit Arriag. ut insolubilem putet pro statu isto, & solutionis notitiam in divinæ essentiæ evidenti cognitione habendam reservet. Sed pro viribus disput. 14. quæst. 1. articul. 2. in fine satisfecimus huic rationi, respectus enim ille coexistentiæ ad tempus imaginarium non est realis simpliciter, sed secundùm quid; nec est ens reale realiter productum, ex dictis in Log. disput. 8. fatemur autem hoc argumentum maximè urgere asserentes durationem formaliter quid successivum réaliter à re durante distinctum dicere, quod esse falsum ostendimus disput. 13. Physic. & rationes, quas adducuntur Aref. citat & Arriag. disput. 13. Phys. contra nostram opinionem de duratione, facilè ex ibi dictis diluuntur.

44 Alterum argumentum est, quod sequeretur ens illud permanens per infinitum tempus durare necessariò, ut nec per divinam potentiam posset destrui. Cui occurrimus disput. 14. Phys. qu. 1. art. 1. ad 5. quod talis necessitas esset secundùm quid, & ex suppositione dependenter scilicet à divino decreto, non simpliciter, & absolutè. Hanc tamen resp. fusè impugnat Aref. citat. Tum quia nequit aliqua creatura produci, quam Deus necessariò conservare teneatur per totam æternitatem à parte post, ergo nequit dari creatura necessariò existens per æternitatem à parte ante. Tum 2. necessitas ex suppositione est duplex, altera de præsenti, ut dum Petrus currit, necessariò movetur, & hæc non tollit libertatem; altera ex præcedenti suppositione, ut quod Petrus heri concurrerit, necessariò hodie moveatur; & hæc tollit libertatem: at Deum necessariò conservare nunc aliquam rem, eo quod ab æterno eam crearit, est necessitas ex suppositione antec. ergo tolleret Dei potentiam, & libertatem. Tum 3. necessitas illa non pugnat cum omnipotentia; quæ oritur ex divino decreto, quæ verò oritur ex ipsa creatura, repugnat divinæ potentiæ; talis esset hæc necessitas.

45 Sed istæ objectiones facilè solvuntur, nam ad 1. dicitur suppofito decreto divino, quod creatura aliqua duret per æternitatem à parte post, necessariò ex suppositione durabit; est tamen disparitas inter creaturam per æternitatem à parte post duraturam, & creaturam in æternitate à parte ante productam, quod illa in sensu divisio in quolibet instanti potest annihilari, quia decretum cadit supra durationem accipiendam, & futuram, ista tamen non posset annihilari, nisi post infinitum tempus, quia decretum cadit supra duratio-

nem non accipiendam post productionem rei, sed quæ est cum productione; adhuc verò contingenter simpliciter existit, quia poterat Deus se non determinare ad productionem æternam creaturæ. Ad secundum dicimus tunc necessitatem ex suppositione anteced. tollere libertatem, quando suppositio illa non est in potestate agentis, modo decretum producendi creaturam ab æterno sit in potestate Dei, ideòque licet hoc supposito necessariò creatura duraret per infinitum tempus, simpliciter tamen contingenter duraret, quia poterat non produci; tum quia post infinitum tempus transactum nunquam erit verum dicere, Deum nunc necessariò conservare creaturam ab æterno productam, imò in quolibet instanti potest illam annihilare. Ad tertium negatur minor, quamvis enim productio æterna ex propria ratione habeat, quod res per ipsam producta per infinitum tempus necessariò debeat durare, non tamen ex se habet, quod detur de facto, sed hoc oritur à divina voluntate.

46 Secundò arguitur ex Aristotel. citat. quod mundus non potuerit incipere in tempore. Tum quia si motus incepit; præsupponebatur movens, & mobile, quæ in tempore quoque incœperunt, ergo per alium motum, & sic in infinitum; si ab æterno fuerunt: ergo propter aliquod impedimentum quievissent, etiam si agentia libera fuissent, quod debuisset auferri, ut primum motus inciperet; sed non potuisset auferri nisi per motum, ergo dabitur alius prior motus, & sic in infinitum. Tum secundò quia tempus secundùm omnes Philosophos est ingenitum, & æternum, ergo & motus, qui est simul cum tempore. Tum tertiò, quia si priùs non erat, posteà fuit, daretur tempus ante istum motum, quia priùs, & posteriùs sunt temporis differentiæ, ergo etiam motus. Tum 4. si in aliquo instanti habuit esse, cùm instans omne sit continuativum præteriti, & futuri temporis, ante istud instans fuisset tempus. Tum 5. in æternum durabit; ergo etiam ab æterno fuit, quia quod est incorruptibile, est etiam ingenitum.

47 Respond. ad 1. non esse necesse mobile, quod motui præsupponitur incipere per motum, sed per veram creationem temporaneam, nec si agens liberum non agit; evenit semper propter aliquod impediens, sed potest esse beneplacitum suæ voluntatis, sic Deus ab æterno non produxit materiam, & cœlos, quia noluit, non quia non potuerit. Ad secundum negamus tempus reale æternum esse, concedimus imaginarium. Ad tertium illud prius & posterius sunt differentiæ temporis imaginarii, non temporis realis. Ad 4. neg. instans illud, cui coextitit mundi incœptio, fuisse instans temporis realis, sed temporis imaginarii, de isto tempore reali, & imaginario plura diximus in Phis. ad 5. neg. conseq. anima enim rationalis in tempore creatur, semperque durabit.

48 Tertiò ad idem. Deus semper facit, quod melius est, at melius est mundum esse, quam non esse, ergo quia potuit esse ab æterno, fuit. Tum secundò, quia sic otiosus per infinitum tempus permansisset, sine proprio loco, quod est cœlum. Tum tertiò, quia sic potuisset Deus nunquam creare mundum, quod est contra ipsius bonitatem, quæ est sui communicativa, & diffusiva creaturis. Tum 4. quia mutaretur, nam quando de novo aliquid producitur, datur id, quod aliter se habet nunc, quàm prius, sed tale non est productum, quia non præfuit, ergo agens.

49 Resp. ad primum concedendo Deum, quando agit, semper agere, quod melius est, idest quod non est malum, non tamen teneri ad agendum actu, quod est melius, quia liberè, & non necessariò agit ad extra. Ad secundum fuit semper in se ipso beatus, ideò non otiosus; nec indiget cœlo ad inhabitandum, sed est ubique diffusus juxta dicta in Phys. disp. 11. q. 6. Ad tertium actualis communicatio creaturis non est de perfectione Dei, quia nullam ab illis recipit perfectionem, sufficit enim quòd perfectissimè divina essentia communicetur divinis personis. Ad quartum negatur sequela cum probatione; in causis enim liberis, ut ait Doctor 2. dist. 1. qu. 2. ad prim. princip. quale est Deus, potest esse novitas in effectu absq; novitate in causa, nam potest Deus velle volitione æterna aliquod creatum non pro æterno, sed pro tempore, & in creatione nulla reperitur propria mutatio. Dicas, sicut se habet volitio nova ad actionem novam, ita volitio antiqua, ergo per regulas à commutata proportione sic se habebit volitio nova ad actionem antiquam, sicut volitio antiqua ad actionem novam, & è contra, ergo sicut est impossibile à volitione nova prodire actionem antiquam, ita à volitione antiqua actionem novam. Resp. ex Scoto 1. dist. 36. H. & 4. dist. 34. q. 3. F. quòd modus iste arguendi valet in terminis convertibilius; tum quia in tali modo arguendi debent accipi quatuor termini in antecedenti componendo primum cum secundo, & tertium cum 4. deinde in transmutatione terminorum primus debet cum tertio comparari, & 2. cum 4. non sic fit in hoc argumento. Posset etiam instari probando Deum necessariò agere ad extra; sed non est præsentis negotii; videatur Scot. 1. dist. 8. q. 4. ubi exactè convincit positionem Philosophorum, & eorum argumenta dissolvit.

50 Quartò quod simul totus mundus fuerit creatus, probatur tum ex Script. Gen. 2. *Ista sunt generationes cœli, & terræ, quando creata sunt in die, quo fecit Dominus Deus cœlum, & terram*; & Eccl. 18. *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul*; Et Job. 40. *Ecce Behemoth*, idest diabolus, *quem feci tecum*, ergo si fuit simul cum homine productus, & diabolus in primo instanti fuit creatus etiam homo: idem habetur in Conc. Lateran. sub Innocent. III. Tum 2. quia majoris potentiæ est omnia simul producere, quam successivè, magisque manifestatur potentia agentis, ergo ita Deus condidit mundum. Tum 2. quia sic multa ex præjacent materia produxisset,

set, & sic non per creationem, & tamen 1. Gen. habetur Deum omnia creasse, etiam animalia.

51 Respond. authoritates illas circumscribere totum tempus, totamque moram continuam sine interpolatione creationis mundi, ut explicat D. Bonavent. in 2. dist. 12. Ad 2. magis manifestaretur potentia, si plures mundos, & perfectiores produxisset Deus, & tamen non produxit, quia omnia, quæcunque voluit, fecit, & eo modo, quo voluit. Ad 3. propriè non omnia Deus per veram creationem produxit, ut habet Doct. in 2. dist. 17. ad 1. prin. ubi hoc de Adamo concedit, omnia tamen dicuntur creata creatione largè sumpta, quatenus omnia saltem mediatè fuerunt à Deo ex nihilo producta, nam subjectum præsuppositum generationi, scilicet materia, fuit per veram creationem productum à Deo.

ARTICULUS II.

Mundi desitio declaratur.

52 Dicimus, mundum, quamvis posset in æternum durare cum iisdem qualitatibus, speciebus, rerum serie, & successione, posset què à Deo totaliter annihilari de facto, tamen quoad substantiam in æternum duraturum, licèt quoad accidentia erit innovandus. Quod posset in æternum durare, probatur, quia cœli sunt incorruptibiles naturaliter, elementa sunt ita proportionata inter se quoad actionem, & passionem, ut nunquam possint totaliter destrui. Tum quia agens naturale corrumpendo generat, & generando corrumpit, non enim potest materiam nudam relinquere; quapropter si una res deficit, altera resurgat, est necesse, ergo naturaliter mundus semper conservari posset cum eodem rerum ordine, quem modo habet. Posset etiam à Deo annihilari, eo quia est in essentiali dependentia à Deo, à quo liberè accepit esse, ergo potest Deus suum concursum subtrahere.

53 Deinde, quòd secundùm substantiam sit permansurus, colligitur ex Doctore a.d.47.q.2.& d.48.q.2. ubi quandocunque loquitur de innovatione, & purgatione mundi per ignem in die judicii confiscienda, semper supponit elementa, & cœlos permanere, talemque purgationem asserit usque ad sphæram ignis non fore perventuram, estq; communior apud Patres, & Theologos; ut est videre apud Tannerum disp. 6. de creat. q.4. dub. 5. & probatur ex Script. 148. *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt, statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi*, & Eccles. 1. *Terra in æternum stat*, & cap. 3. *Omnia opera, quæ fecit Deus, perseverant in perpetuum*. Tum quia cœli permanebunt, terra etiam, cum debeat in æternum in centro continere damnatos, ergo etiam alia elementa. Tum quia supposito, quod talis innovatio erit per ignem, non videtur, quod possunt cœli comburi, nec elementum ignis, quare dici poterit aerem, aquam, & terram corrumpi debe e, sed neque hoc apparet necessarium, sed satis erit, si quodammodo renoventur, & perficiantur, maximam enim mutationem patietur mundus, & diversimodè secundùm diversas partes, ut colligitur ex scripturis in objectionibus citandis, quod quomodo contingat, non est præsentis negotii, vide Doct. cit. & D. Bon. 4. dist. 47. art. 3. q. 3.

54 Contra arguitur, quod mundus iste totaliter sit corrumpendus ex sacra Scriptur. primus locus sumitur ex Apoc. 21. *Vidi cœlum novum, & terram novam*, secundus ex Isa. 65. *Ego creo cœlos novos, & terram novam*; tertius ex Psalm. 101. *Ipsi peribunt, & sicut vestimentum veterascent, & velut operorium mutabis eos, & mutabuntur*, quartus ex Isa. 34. *Tabescet omnis militia cœlorum, & complicabuntur sicut liber cœli, & omnis militia eorum defluet*, quintus ex cap. 51. *Cœli sicut fumus liquescent, & terra sicut vestimentum atteretur*, sextus ex Eccles. 17. *Quid lucidius Sole? & hic deficiet*, septimus ex Matth. 24. *Stellæ cadent de cœlo, & Sol obscurabitur*, &c. octavus ex Matth. 24. *Cœlum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*; nonus tandem ex 2. Petri cap. 3. *Cœli, qui nunc sunt, & terra reservati sunt in die judicii*, & infra. *Cœli magno impetu transient, elementa verò calore solventur, terra autem, & quæ in ipsa sunt opera exurentur*: & iterum, *Cœli ardentes solventur, & elementa ignis ardore tabescent*, & Job. 14. *Donec cœlum atteretur*, &c. Tum quia si isti cœli, & ista elementa permanerent post diem judicii, adhuc essent generationes mutuæ & cœlorum influentiæ, imò quia cœli quiescent, erit in illa parte terræ à Sole illuminata maximus calor; & immoderata actio, ergo potius dicendum foret alios cœlos, aliaque elementa absq; contrariis, & activis qualitatibus. Tum 3. quia lux est passio formæ cœli, sed post judicium cœli habebunt lucem septulo majorem, ergo non erunt iidem cœli.

55 Resp. tres primas author. intelligi debere non de creatione propria substantiali; sed de innovatione accidentali, quæ dici potest creatio, quia est actio supernaturalis à Deo facta, ut explicat D. Hier. super Psalm. cit. quinque sequentes loquuntur de operationibus cœlorum, & de lucis ostensione, nam Judicii tempore stellæ obscurabuntur, sed postea majori luce erunt præditæ, juxta illud Isa. 30. *Erit lux Lunæ sicut lux Solis, & lux Solis erit septempliciter*. Ultima maximè urget, dicimus tamen cum D. Bon. citat. & Scot. 4. dist. 43. q. 1. ad 2. princ. per cœlos intelligi debere aereas regiones, juxta illud Psalm. 8. *Volucres cœli*, &c. quæ expositio, præterquam quod est August. & Hieron. colligitur ex ipso contextu, nam habet supra D. Petrus hæc verba: *Latet enim hoc volentes, quod cœli erant prius, & terra de aqua, & per aquam consistens Dei verbo, per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit*, certum est autem, quod per aquas diluvii non fuit cœlum inundatum, sed solum tali purgatione fuerunt purgata elementa terræ, & aeris; quando verò sequitur cœlos, & terram igni servatos esse, non loquitur de totali combustione, sed de purgatione imperfectionum; similiter cùm ait elementa calore solventur, non intelligit omnia quatuor elementa, ut putat Hurt. aliter ignis ipsum destrueret, sed aquam, aerem, terram; ad illud Job ait Scot. cit. quod, & si cœlum nunquam atteretur quantum ad substantiam, tamen atteretur quantum ad efficaciam, vel influentiam in ista inferiora generando, & corrumpendo, quia post judicium cessabit ista influentia, & sic etiam explicat illud Corinth. 7. *Præteriit figura hujus mundi*; vel in quit intelligi debere de cœlo elementari, ut allegata authoritas D. Petri. Ad 2. resp. Doct. cit. pro conclus. vel quod cœli ita erunt dispositi, ut influxus unius astri attemperetur ab influxu alterius: vel quod Deus omnem concursum quoad istas actiones suspendet. Ad 3. lux non est vera passio cœli, sed forma accidentaliter illis convenient, sed connaturalis, ex cujus intentione non arguitur diversitas substantialis formæ.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Corpore cœlesti.

1 *Præcipua, & prima simplicis corporis species est corpus cœleste, tum propter ipsius nobilitatem supra cætera isthæc inferiora; tum quia est omnium aliorum causa, ideò priùs de ipso agendum est, quam de aliis, & maximè quia notitia cœlestis corporis confert ad cognitionem sublunarium, non è contra. Dicitur cœlum à cælando, vel quia cœlestem beatitudinem occultat, vel quia omnia sublunaria continet. Quod detur istud corpus simplex à cæteris distinctum præter rationes Arist. 1. cœli cap. 2. est Scriptura sacra frequenter ipsum nominans. Cœlum multipliciter sumitur, ut notavit Arist. 1. cœli 96. in præsenti ipsum capimus, ut supponit pro omni corpore supra hanc elementarem regionem existente, quomodo astra quoque comprehendit, pressius sumi solet pro illo corpore sidera in se continente, & si quod aliud supra stellas reperitur.*

QUÆSTIO I.

De structura, & numero cœlestium corporum.

2 Præsens quæstio magna ex parte pendet ab Astronomia; quamvis enim & structuram, & numerum cœlorum investigare pertineat ad Philosophum ex principiis Philosophicis, attamen certius examinatur ex observationibus astronomicis, quibus debent se submittere Philosophi, cum experientia sit omnium magistra: est tamen hæc quæstio valde necessaria ad præsentem disputationem, quæ non minorem etiam affinitatem habet cum Astronomia; idcirco ne limites Philosophicos transgrediamur, non disputando, sed potius narrando ea, quæ communiter à præstantioribus Astrologis admituntur, in decisione hujus quæstionis progrediemur, secuti Doctorem ipsum, qui in secundo distinct. 15. q. 2. hanc discutiendo quæstionem, solummodo placita præcipuorum Astrologorum illius temporis adducendo, ex eorum observationibus, ac experientiis illam determinavit; prius igitur de structura cœlestis sphæræ deinde de numero cœlorum agemus.

ARTICULUS I.

Structura cœlestis sphæra declaratur.

3 Supponendum ex dicendis infra reperiri propriè astra à cœlis distincta, quorum alia fixa dicuntur, quæ scilicet inter se semper eandem servant distantiam, situm, & figuram, & consequenter in eodem cœlo simul collocata; alia errantia, seu Planetæ, & sunt, quæ non eandem distantiam, situm, & figuram servant inter se, & à stellis fixis, & communiter septem enumerantur, Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, & Luna. Hoc supposito.

Sphæra definiri solet, quod sit corpus unica superficie contentum, in cujus medio punctum est, à quo omnes lineæ rectæ ductæ ad circumferentiam sunt æquales, punctum illud in medio dicitur centrum sphæræ: linea recta transiens per centrum sphæræ applicans suas extremitates ad circumferentiam ex utraque parte dicitur diameter, & dividit sphæram in duas partes æquales, sive mobilis sit ad motum sphæræ, sive immobilis; sed si immobilis erit, utpotè, quia spæra circa illa circumvolvitur tunc axis dicetur, sumpta metaphora ab axe ligneo in rota, puncta tamen terminantia axem dicuntur poli sphæræ, in qualibet enim sphæra duo sunt poli, sicut duæ sunt extremitates axis, quod nomen provenit à *Poleo*, græcè, quod est verto, quia circa illa tota sphæra vertitur, unde cardines, & vertices sphæræ dicuntur.

4 Cum igitur mundus iste sit circularis figuræ, erit quædam sphæra centrum habens, quod est punctum medium; habebit etiam axem, quæ est linea quædam per medium transiens, quiescens, & immobilis concepta, circa quam tota hæc cœlestis sphæra circumvolvitur, puncta terminantia istam lineam in superficie connexa; ultimi cœli dicuntur poli mundi, & cœlestis regionis, quorum unus dicitur Arcticus à signo quodam cœlesti, quod *Arctos*, græcè, idest ursa dicitur, circa istum polum situata, idem polus borealis, seu septentrionalis, vel quia borealis ventus illinc oritur, vel à septem stellis circa ipsum polum existentibus, à multis *Nort*, ab Italis *Tramontana* vocatur, & iste polus semper à nobis videtur; alter dicitur Antarcticus, quia est per diametrum oppositus arctico, qui & meridionalis, vel australis etiam appellatur à vento australi.

5 In superficie ultimi cœli quamvis plures circuli ab Astronomis assignentur, decem tamen sunt primarii, quorum alii sunt majores, alii minores: primi sunt, qui idem centrum habent cum sphæra, ipsamque dividunt in duas partes æquales, & sunt sex, æquinoctialis, Meridianus, Orizon, Zodiacus, Colurus solstitiorum, & Colurus æquinoctiorum; minores sunt, qui diversum centrum habent à sphæra, & dividunt ipsam in partes inæquales, & sunt quatuor, Tropicus cancri, seu æstivalis, Tropicus capricorni, sive hyemalis, Circulus arcticus, & Circulus antarcticus.

6 Æquinoctialis est circulus major æquè distans secundum omnem sui partem à polis mundi; dicitur æquinoctialis, sive æquator dici, & noctis, quia quando Sol pervenit ad hunc circulum, fit æquinoctium in universa terra, saltem in locis à polis distantibus, quod bis in anno contingit, in principio Arietis die 21. Martii, & in principio Libræ die 24. Septembris.

7 Meridianus est circulus major transiens per polos mundi, & per Zenith capitis nostri; est autem Zenith punctum verticale, quod scilicet signatur in cœlo directè supra capita nostra, sicut punctum diametraliter oppositum nostro Zenith, Nadir appellatur, quod respectu habitantium ibi dicitur Zenith, & nostrum Zenith respectu illorum dicetur Nadir; per ista puncta transit iste circulus, dicitur Meridianus, quia habet dividere diem, & noctem in duas partes æquales, quando enim Sol est in isto circulo, & in parte, quam videmus, tunc est medius dies, quando est in parte diametraliter opposita, est media nox. Hinc non est unus omnium Meridianus, sicut neq; unicum est Zenith, & quamvis si geometricè loqui velimus, tot sint Meridiani in cœlo, quot puncta concipi possunt verticalia in infinitum, tamen à Cosmographis, & Astrologis numerantur ista puncta secundum apparitionem nostri sensus, & secundum variationem graduum æquatoris, & quoniam gradus isti sunt 360. ut dicemus, tot erunt puncta verticalia, & qui Meridianus transit per duos gradus oppositos diametraliter, quorum unus erit Zenith, alter Nadir, circuli Meridiani 180. assignantur in sphæra.

8 Orizon est circulus major dividens inferius Emisphærium à superiori, Emisphærium est medietas sphæræ, tamen peculiariter sumitur pro medietate cœli à nobis visa: provenit hoc tamen ab *Orizone* Græcè, idest determino, quia ille circulus terminat nostrum visum, & variatur geometricè juxta quamlibet variationem loci etiam minimam, sed astronomicè, juxta sensibilem variationem nostri sensus, unde quot Meridiani ponuntur in spæra, tot erunt Orizontes, scilicet 180. Poli istius circuli sunt Zenith, & Nadir, quia Orizon secundum omnem sui partem æquè distat ab istis duobus punctis.

9 Zodiacus est circulus major, cujus una medietas declinat versus Boream, altera versus Austrum, & interfecat, ac interfecatur ab æquinoctiali in duas partes æquales ad angulos obliquos sphærales, unde alii sunt poli mundi sive æquinoctialis circuli, & alii poli Zodiaci; dicitur Zodiacus, vel à Zoi Græcè, quod est vita, quia Planetæ dum per hunc circulum moventur motu proprio, vitam caussant, totque diversos effectus in his inferioribus; ut dicemus vel à *Zodion*, quod est animal, quia in duodecim signa dividitur, quorum quodlibet uno dempto nomen habet alicujus animalis, vel propter aliquam proprietatem communem illi signo, & animali, vel quia stellæ in illis partibus fixæ figuram referunt illius animalis, quæ signa in his versibus continentur. *Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Architenens, Caper, Amphora, Pisces*: quæ in primo versu continentur, quia versus septentrionem declinant septentrionalia dicuntur, quæ in secundo versu, meridionalia, quia versus meridiem flectunt; istorum signorum tria sunt colerica, & ignea, ut Aries, Leo, & Sagittarius, tria aerea, & sanguinea, ut Gemini, Libra, Caper, tria aquea, & flegmatica, ut Cancer, Scorpius, Pisces, & tria terrea, & melancholica, ut Taurus, Virgo, Aquarius.

10 Ista signa ab Astronomis in 360. gradus dividuntur, itaut quodlibet signum habeat 30. gradus; est autem gradus pars aliqua determinata cœli, sicut palmus est pars certa ulnæ, ab Astronomis assignata, eo quia Sol, ut integrum signum pertransseat motu naturali 30. ferè dies consumit, unde in 30. partes quòdlibet signum dividitur, tribuendo cuilibet parti, quantùm Sol in uno naturali die proprio motu versus Orientem progreditur, quæ partes dicuntur gradus, quasi gressus Solis, & quia signa sunt 12. omnes gradus erunt 360. secundum quam divisionem non solum Zodiacus, sed omnes alii circuli, sive majores, sive minores in tot partes dividuntur; quilibet gradus etiam dividitur in 60. minuta, seu prima, quodlibet minutum in 60. secunda, quodlibet secundum in 60. tertia; & sic deinceps usque ad decem, ut melius assignarentur cœlestes motus, & eorum tarditas, & velocitas.

11 Insuper advertendum, quod omnes alii circuli in cœlo concipiuntur sicut linea quædam circularis absque latitudine, Zodiacus verò imaginatur in cœlo sicut quædam Zona, & fascia latitudinem habens 12. graduum, & hoc, ut motus planetarum exprimi possint, nam ipsi semper sub Zodiaco moventur, ita tamen ut nunc ad austrum, nunc ab boream declinent, & quia non excedunt spatium 12. graduum, Zodiacus formatur in cœlo cum tali latitudine. In medio istius est linea dividens ipsum in circuitu sex gradus relinquens ex una parte, & sex ex altera, sub qua Sol semper movetur, ubi reliqui Planetæ declinant, ut diximus, quapropter hæc linea via Solis appellatur; dicitur etiam Eclyptica, quia nunquam contingit Eclypsis Solis, vel Lunæ, nisi Luna sub ista linea moveatur, ut suo loco dicemus. Sol igitur motu proprio, qui per annum completur ab Occidente in Orientem, sub ista linea movetur singula signa pertransseundo; ingreditur principium arietis die 22. Martii principium Tauri die 21. Aprilis, principium Gemini die 21. Maii, principium Cancri die 21. Junii, principium Leonis die 24. Julii, principium Virginis die 24. Augusti, principium Libræ die 24. Septembris, principium Scorpionis die 24. Octobris, principium Sagittarii die 23. Novembris, principium Capricorni die 22. Decembris, principium Aquarii die 21. Januarii, & tandem principium Piscium die 19. Februarii, quamvis aliquando propter varietatem punctorum in quibus determinatè ingreditur quodlibet signum, contingat ad summum uno die aberrare, non ita est tamen notabilis error, hinc patet plus temporis Solem consumere pertransseundo signa borealia, quam australia], scilicet octo ferè dies, secundùm alios sex.

12 Colurus Solstitiorum est circulus major transiens per polos mundi, & per polos Zodiaci, & maximas Solis declinationes, dividens Solstitia inter se. Pro quo sciendum, quod Sol movendo se sub Zodiaco proprio motu propter Zodiaci obliquitatem nunc ad æquatorem accedit, nunc recedit, accessus dicitur ascensus, recessus dicitur declinatio Solis; Solstitium est declinatio maxima Solis ab æquatore, & fit vel quando à nobis maximè distat, vel maximè nobis accedit; unde duplex est, hyemale, & est ille dies, in quo Sol à nobis maximè distat, & contingit, quando est in principio Capricorni; & æstivale, qui est ille dies, in quo Sol nobis est propior, cum scilicet est in principio Cancri; Colurus ergo iste denotat nobis loca Solstitiorum. Colurus æquinoctiorum est circulus major transiens per polos mundi, designans loca æquinoctiorum, quæ sunt principium Arietis, & Libræ, tunc enim accidunt æquinoctia veris, & autumni, vocantur isti circuli Coluri, idest mutili, seu imperfecti, quia à nobis habitantibus in sphæra obliqua nunquam totaliter conspiciuntur, neque simul, neque successivè.

13 Tropicus Cancri, seu æstivalis est circulus minor à Sole descriptus motu diurno, cum est in principio Cancri, in quo Solstitium æstivale contingit: Sol enim motu diurno ab Oriente in Occidentem describit multos circulos circa mundi axem, & sunt ferè 182. nam tot dies ferè consumit in accessu ab una parte Zodiaci ad alteram remotiorem, circulus igitur descriptus à Sole, cum est in principio Cancri, dicitur Tropicus Cancri, seu Solstitii æstivalis. E contrà Tropicus Capricorni est circulus minor descriptus à Sole motu diurno, quando est in principio Capricorni, in quo evenit hyemale Solstitium. Dicuntur Tropici à tropis Græcè, quod est conversio, quia tunc incipit Sol ad æquatorem se convertere, dicuntur minores, quia non dividunt sphæram in partes æquales, & sunt veluti limites totius spatii, per quod Sol vagatur.

14 Circulus arcticus est circulus minor descriptus à polo Zodiaci circa polum arcticum motu diurno, etenim cùm poli Zodiaci distent à polis mundi, super quos fit motus diurnus, moventur ad motum proprii orbis circa mundi polos; sic circulus antarcticus est circulus minor descriptus à polo Zodiaci circa polum antarcticum.

15 Tandem accipiendum, quod cum quatuor minores circuli secundùm omnes partes æquè distent inter se, & consequenter sint paralelli, quinque zonas seu fascias in cœlo describunt, prima Zona continetur inter duos tropicos, & ab æquatore per medium dividitur, & dicitur torrida propter nimium calorem Solis per illam decurrentis, secunda, & tertia temperatæ dicuntur, & sunt illæ cœli partes contentæ inter tropicum Cancri, & circulum arcticum, & inter tropicum Capricorni, & circulum antarcticum; dicuntur temperatæ, quia nec nimis distant à Sole, nec nimis appropinquant Soli, unde nec nimis calidæ erunt, nec nimis frigidæ, quarta & quinta frigidæ dicuntur propter maximam à Sole distantiam, & sunt partes illæ contentæ inter circulum, & polum arcticum, & inter circulum, & polum antarcticum. Hæc omnia clarius percipientur, si sphæram materialem quisque considerabit.